Utlåtande UtUU 5/2017 rd– SRR 1/2017 rd

Utrikesutskottet

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling Hållbar utveckling i Finland — långsiktigt, koherent och inkluderande

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om det globala handlingsprogrammet Agenda 2030 för hållbar utveckling Hållbar utveckling i Finland – långsiktigt, koherent och inkluderande (SRR 1/2017 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- statssekreterare Paula Lehtomäki, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Taina Kulmala, statsrådets kansli
- ansvarig tjänsteman, utvecklingspolitisk rådgivare Heli Mikkola, utrikesministeriet
- enhetschef Jukka Pesola, utrikesministeriet
- enhetschef Jyrki Pulkkinen, utrikesministeriet
- avdelningschef Satu Santala, utrikesministeriet
- handelsråd Kent Wilska, utrikesministeriet
- råd för internationella ärenden Annika Lindblom, miljöministeriet
- akademiprofessor Timo Vesala, Helsingfors universitet
- verkställande direktör Jaakko Kangasniemi, Fonden för industriellt samarbete Ab (Finnfund)
- generalsekreterare Rilli Lappalainen, EU-plattformen för finländska biståndsorganisationer KEHYS rf
- utvecklingspolitisk sakkunnig Niina Mäki, Kepa rf
- verksamhetsledare Jouni Hemberg, Kyrkans utlandshjälp
- verksamhetsledare Helena Laukko, Finlands FN-förbund
- generalsekreterare Liisa Rohweder, WWF Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Inledning

I september 2015 antog ett FN-toppmöte handlingsprogrammet Agenda 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) för global hållbar utveckling och genomförandet startade 2016. Agenda 2030 sammanför FN:s utvecklingsagenda för millenniemålen och agendan för hållbar utveckling från miljö- och utvecklingsmötet i Rio. Målet med Agenda 2030 är att vända den globala utvecklingen i en riktning som tryggar välfärd och mänskliga rättigheter, ekonomiskt välstånd och stabila samhällen på ett miljömässigt hållbart sätt och att utrota extrem fattigdom i världen.

Statsrådets redogörelse SRR 1/2017 rd presenterar Finlands planer med konkreta åtgärder för att genomföra Agenda 2030. Redogörelsen tar avstamp i ett samhälleligt åtagande. Det är den nationella tolkningen av Agenda 2030, som den brett sammansatta kommissionen för hållbar utveckling har gjort. Åtagandet uppdaterades våren 2016 för att stämma överens med Agenda 2030.

Redogörelsen lägger fram två fokusområden för Finland: ”Ett koldioxidneutralt och resurssmart Finland” och ”Ett Finland där det råder jämlikhet, jämställdhet och kompetens”. Dessutom finns det tre politiska principer som anger hur regeringen vill genomföra Agenda 2030. Bärande principer är långsiktighet och förändringsvilja, koherens och globalt partnerskap samt ägandeskap och delaktighet.

Utrikesutskottet framhåller att redogörelsen är viktig och att den på ett hållbart sätt beskriver och reder ut flera viktiga frågor och fenomen som är kopplade till varandra inom ett flertal samhällssektorer. Det är positivt att Finland är ett av de första länder som har upprättat ett nationellt handlingsprogram för Agenda 2030. Vidare välkomnar utskottet att handlingsprogrammet beaktade och möjliggjorde ett brett sammansatt deltagande och ägandeskap bland aktörerna. Därmed tjänar Finland som gott exempel för andra länder och signalerar samtidigt att vi åtar oss att uppfylla målen för hållbar utveckling.

Politisk koherens

Med beaktande av kopplingarna mellan målen för hållbar utveckling är det enligt utskottet rätt val att i den nationella genomförandeplanen lyfta fram politisk koherens som en viktig princip för genomförandet av Agenda 2030. Både här hemma och ute i världen inverkar besluten inom olika politikområden i hög grad på hur målen för hållbar utveckling kan uppfyllas över hela linjen.

Utskottet understryker vikten av att se målen för hållbar utveckling som samlade aktiviteter både nationellt och internationellt och framhåller att måluppfyllelsen kräver större finländska satsningar på politisk koherens än tidigare. Vidare välkomnar utskottet att det nu är samordningssekretariatet vid statsrådets kansli och inte längre ministerierna som ansvarar för att samordna det nationella genomförandet och bistå med stöd för den nationella politiken för en hållbar utveckling. Det medverkar till större politisk koherens och förhindrar silotänkande kring enskilda mål för Agenda 2030 och de primära aktörerna.

Samtidigt påpekar utskottet att framför allt den globala dimensionen på politisk koherens i första hand vilar på den verksamhet som ingår i Finlands utvecklingspolitik, trots att det är uppenbart att beslut i frågor som rör bland annat beskattning, handel, jordbruk och miljö har stora direkta och indirekta globala utvecklingskonsekvenser. Följaktligen är det av central betydelse att statsrådet i genomförandet av Agenda 2030 fäster allt större avseende vid de globala konsekvenserna av aktiviteterna inom olika politikområden och eventuell samstämmighet mellan dem. Också kommissionen för hållbar utveckling och utvecklingspolitiska kommissionen har en viktig uppgift i att lyfta fram och följa upp koherensen.

Det är bra att redogörelsen särskilt påpekar att Finland i EU måste vara konsekvent i frågor om hållbar utveckling och åta sig att stödja EU i koherenta insatser för en hållbar utveckling.

Utvärdering och uppföljning

Genomförandeplanen för Agenda 2030 innefattar en utvärderings- och uppföljningsmekanism, och det är enligt utskottet viktigt. Utvärdering spelar en framträdande roll i uppföljningen av hur målen för hållbar utveckling framskrider, men också för att se vad som behöver rättas till och för att göra ändringar.

Det är positivt att utvärderingsmekanismen knyter an till riksdagens arbete, politiska cykler och planeringsarbetet i ministerierna. Årsklockan för uppföljning och utvärdering av genomförandet och fyraårscykeln för valperioden ger aktörerna möjligheter att delta i utvärderingen av regeringens åtgärder och medverkar rent allmänt till att genomföra Agenda 2030.

Uppföljningen bör inte stanna vid den planerade indikatoruppföljningen utan i fortsättningen måste fokus riktas på utvärdering av de politiska konsekvenserna. Regeringens årsberättelse kommer att ha beskrivningar av framstegen inom hållbar utveckling och Agenda 2030 inom respektive förvaltningsområden. Det är en bra början, men därutöver krävs det effektivitetsbedömningar av åtgärderna som beslutsfattandet kan stödja sig på. I synnerhet vad beträffar uppföljningen av hållbar utveckling krävs det bättre konsekvensbedömningar och anknytande presentationer och analyser av resultaten för att politisk koherens ska kunna följas upp och relevanta åtgärder säkerställas.

Extra viktigt är det att synkronisera utvärderingsbesöken och utvärderingspolitiken för hållbar utveckling inom förvaltningsområdena för att beslutsfattarna ska få systematisk och oberoende information om alla sektorer som underlag för sina beslut. Det betyder att de enheter som utvärderar ministerier och institutioner måste stärka sitt samarbete och att det avsätts tillräckligt stora resurser för utvärderingarna.

Särskilda frågor inom utskottets ansvarsområde

Utrikesutskottets närmaste beröringspunkter med Agenda 2030 hör ihop med den globala hållbara utveckling som kommer via Finlands utrikes- och säkerhetspolitik och utvecklingspolitik. Utskottet anser att utvecklingspolitiken beaktas och inkluderas i tillräckligt hög grad i åtgärderna för hållbar utveckling och att den ligger i linje med statsrådets utvecklingspolitiska redogörelse från

februari 2016, som i själva verket byggde på Agenda 2030. I betänkandet (UtUB 3/2016 rd) om redogörelsen från mars 2016 yttrade sig utskottet heltäckande om utvecklingssamarbetet.

Ett av fokusområdena i Agenda 2030 är att begränsa klimatförändringen och utskottet menar att denna aspekt måste integreras i Finlands utvecklingspolitik. Klimatförändringen är den största och konsekvensmässigt den mest omfattande utmaningen som mänskligheten ställs inför just nu, understryker utskottet. De negativa effekterna riskerar utvecklingen i många länder och därför är det viktigt att Finland i alla utvecklingspolitiska aktiviteter tar sikte på att dels begränsa klimatförändringen, dels anpassa sig till och gardera sig inför förändringen. Vidare är det angeläget att en betydande del av de ökande finansiella satsningarna på utvecklingssamarbete, både investeringar och lån, går till projekt som avser att begränsa klimatförändringen. Finnfund står för merparten av den här typen av utvecklingssamarbete, och enligt uppgifter till utskottet går cirka 60 procent av bidragen till investeringsprojekt. Det är angeläget, menar utskottet, att Finnfund också framöver prioriterar åtgärder för att bekämpa klimatförändringen.

Vad beträffar anslagen till utvecklingssamarbete framhåller utskottet att kvaliteten och omfattningen på de utvecklade ländernas utvecklingssamarbete är förknippande med en del förväntningar och behov, som Finland inte kan uppfylla inom ramen för de nedbantade resurserna. Utskottet noterar med tillfredsställelse att målet enligt programmet för regeringen Sipilä på sikt är att höja biståndet till FN:s mål på 0,7 procent av BNI.

I överensstämmelse med Finlands utvecklingspolitiska riktlinje går biståndsanslagen i första hand till de minst utvecklade länderna och till sköra länder och konfliktländer. Finnfunds specialriskfinansiering är en delfaktor som bör beaktas i stödet till staterna i denna ländergrupp. Därför anser utskottet att utrikesministeriet snabbt bör besluta att så snabbt som möjligt återuppta den finansiering som har upphört.

Vad beträffar åtgärder för att begränsa klimatförändringen vill utrikesutskottet påminna framtidsutskottet, som lämnar betänkande om redogörelsen, om det öppna ställningstagandet till vilka konsekvenser Finlands skogsanvändningsplaner kan ha för klimatet och den biologiska mångfalden (daterat 24.3.2017), och i synnerhet om bedömningarna av vilka konsekvenserna kan bli för biodiversiteten. Vidare vill utskottet påminna om att Finland har undertecknat Nagonyaavtalet om biologisk mångfald och att avtalet är viktigt.

Redogörelsen bekräftar att satsningar på jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter ska vara en av spjutspetsarna i Finlands utvecklingspolitik. Utskottet välkomnar detta och framhåller att större rättigheter och bättre villkor för kvinnor och flickor bevisligen stärker hela samhället och medverkar till att andra utvecklingsmål kan nås. Extra viktigt är det enligt utskottet att i dagsläget backa upp målet, eftersom den nya administrationen i Förenat staterna har planer på att göra stora nedskärningar i budgeten för FN och andra organisationer som arbetar med frågorna. Därför välkomnar utskottet Finland senaste beslut att höja anslagen till åtgärder för att förbättra flickors sexuella hälsa och sexuella rättigheter och understryker att det för större genomslag är viktigt att också få Europeiska kommissionen att höja sina anslag. Vidare är det viktigt att i utvecklingsprojekt inom reproduktiv och sexuell hälsa utnyttja den expertis som organisationerna i Finland besitter.

På senare år har den privata sektorn fått en större roll för ekonomin i utvecklingsländerna och det ger utslag i de former av utvecklingssamarbete som bedrivs. Prioriteringen av den privata sektorn kommer också fram i redogörelsen, som beaktar möjligheterna att exportera kommersiella lösningar för hållbar utveckling som tagits fram av finländska företag. I princip gagnar det alla parter att uppmuntra finländska företag att tillhandahålla kommersiellt lönsamma utvecklingslösningar på marknaden i utvecklingsländerna. Samtidigt understryker utskottet vikten av att försäkra sig om att företagen tar ett samhällsansvar i verksamheten i utvecklingsländerna. För att säkerställa positiva utvecklingseffekter är det av största vikt att företagen följer internationella standarder och ILO:s konventioner bland annat vad beträffar arbetsmiljö och miljöfrågor.

Utskottet håller med regeringens syn att en hållbar ekonomisk utveckling är viktig för att nå målen med Agenda 2030, men konstaterar samtidigt att redogörelsen hänvisar förhållandevis ensidigt till global liberalisering av marknaden och handeln som medel för att främja grön tillväxt och sysselsättning. Liberaliseringen av handeln kan vara ett fortlöpande stöd till hållbar utveckling bara om aktörerna åtar sig att respektera mänskliga rättigheter och miljön och säkerställa att handelspolitiken och handelsavtalen är ansvarsfulla och hållbara.

Vidare framhåller utskottet att absolut villkor för hållbar utveckling är att utvecklingsländerna själva stärker sin handlingsförmåga. Särskilt viktigt är det att de utvecklar sin skattebas och förmågan att ta ut skatt. Det behövs för att samhället ska fungera bättre och den ekonomiska utvecklingen ska vara hållbar. Med hänsyn till att de fattiga länderna idag inte klarar av att samla in mer än 10–15 procent av sin BMI genom skatter och avgifter är det av största vikt att de utvecklar skattesystemen och ingriper okontrollerade penningflöden. Det är också viktigt att Finland för att undanröja internationell skattesmitning och olagliga penningflöden satsar ordentligt på att ta fram skatteregler både globalt och i EU, men också via ett program för insatser mot nationell skattesmitning.

Vad beträffar global handel och global ekonomisk tillväxt framhåller utskottet att multilaterala handelsavtal spelar en stor roll. I och med att de plurilaterala handelsförhandlingarna är i en återvändsgränd i WTO är enligt utskottet bilaterala och regionala handelsförhandlingar i EU ett beaktansvärt alternativ för att öka liberaliseringen av handeln. Genom att inom ramen för EU ingå bilaterala frihandelsavtal som bygger på en europeisk värdegrund och europeiska mål kan Finland och EU på sikt medverka till att globala regler anpassas till målen för hållbar utveckling i syfte att skydda arbetstagarnas och konsumenternas rättigheter och värna om miljöskyddet.

Det råder förhållandevis god koherens mellan Finlands handlingsprogram för Agenda 2030 och Finlands utvecklingspolitik. Detsamma kan man däremot inte till alla delar säga om Finlands utrikespolitik och Agenda 2030. De mål för Agenda 2030 som är tänkta att främjas med hjälp av utrikes- och säkerhetspolitik, bland annat mål 16 om fred och rättvisa, nämns bara i redogörelsen med en hänvisning till krishantering, fredsmäkling och vapenkontroll. I fortsättningen är det viktigt att relevanta utrikespolitiska insatser ses som ett led i åtgärderna för att främja hållbar utveckling. Samtidigt understryker utskottet vikten av att fullt ut utnyttja de möjligheter att påverka processen för en hållbar utveckling som utrikespolitiken erbjuder. Exempelvis under ordförandeskapet i Arktiska rådet har Finland ett utmärkt tillfälle att allt starkare lyfta fram frågor om hållbar utveckling i Arktis. Under ordförandeskapet vill Finland stärka miljöskyddet i Arktis, skapa större

säkerhetspolitisk stabilitet och göra Arktis mer vitalt inom ramen för villkoren för en hållbar utveckling.

Utrikesutskottet anser att ett beaktansvärt sätt för Finland att bättre koppla ihop utrikespolitiken med agendan för hållbar utveckling är att på internationella arenor tjäna som samordnare eller moderator för att främja framför allt de mål för Agenda 2030 som är kompatibla med våra styrkor (t.ex. kvinnors och flickors rättigheter, livsmedelstrygghet, rent vatten) och att profilera sig globalt också på det sättet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottet anför

att framtidsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 2.5.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Matti Vanhanen cent
medlem Sirkka-Liisa Anttila cent
medlem Paavo Arhinmäki vänst
medlem Tiina Elovaara saf
medlem Seppo Kääriäinen cent
medlem Tom Packalén saf
medlem Aila Paloniemi cent
medlem Antti Rinne sd
medlem Veera Ruoho saf
medlem Erkki Tuomioja sd
medlem Jutta Urpilainen sd
medlem Stefan Wallin sv.

Sekreterare var

utskottsråd Tiina Larvala.